

بسم الله الرحمن الرحيم

تطبیق با معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی چالش ها و فرصت ها

اولین کنفرانس علمی تطبیق مقررات در ایران

آبان ۱۴۰۳

نویسندگان:

علیرضا ناصری

مهدی بهزاد

مقدمه

- معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی ابزارهای مهمی برای ارزیابی تعهد شرکت‌ها به پایداری و حکمرانی مسئولانه هستند.
- این معیارها شامل ارزیابی نحوه مدیریت شرکت‌ها در مواجهه با ریسک‌ها و فرصت‌های زیست‌محیطی، عدالت اجتماعی و حاکمیت شرکتی است.
- ادغام معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در تصمیمات سرمایه‌گذاری نه‌تنها برای شرکت‌ها، بلکه برای بازار و جامعه نیز حیاتی است.
- بانک‌ها نیز نقش مهمی در تأمین مالی توسعه پایدار دارند و باید با افشاگری‌های معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی و چشم‌اندازهای نظارتی نوین همگام شوند.

پرسش های اصلی

در این مقاله به سه پرسش اصلی پاسخ داده می شود:

۱- وضعیت کنونی تطبیق بانک ها با شرایط معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی چگونه است؟

۲- چالش ها و فرصت های پیش رو چه مواردی هستند؟

۳- چه راهکارهایی برای تطبیق موثر با این الزامات می توان ارائه نمود؟

تعاریف و اهمیت معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی

معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی به‌عنوان یک چارچوب کلیدی برای ارزیابی تأثیرات اخلاقی و پایداری شرکت‌ها شناخته می‌شوند و از آن معیارها به‌عنوان سه رکن اصلی پایداری کسب و کار و لازمه توسعه پایدار یاد می‌شود.

توسعه پایدار به معنای پیشرفتی است که نیازهای نسل فعلی را بدون به‌خطر انداختن توانایی نسل‌های آینده برای برآورده کردن نیازهایشان محقق می‌سازد (کمیته جهانی توسعه و محیط زیست، ۱۹۸۷).

مفهوم پایداری در دهه ۱۹۶۰ و در واکنش به نگرانی‌ها درباره تخریب محیط‌زیست ناشی از مدیریت ضعیف منابع طبیعی مطرح شد. سازمان همکاری و توسعه اقتصادی نیز در آن دوره تشکیل شد تا سیاست‌هایی برای رشد اقتصادی پایدار و افزایش استانداردهای زندگی ارائه کند.

در سال ۱۹۸۷، کمیسیون برانتلند در گزارش «آینده مشترک ما» پایداری را به‌عنوان توسعه‌ای معرفی کرد که نیازهای فعلی را بدون به‌خطر انداختن توانایی نسل‌های آینده تأمین می‌کند. این تعریف به‌طور گسترده‌ای پذیرفته‌شده و اساس توسعه پایدار را شکل می‌دهد. در ابتدا، تمرکز بر پایداری محیط‌زیستی بود، اما بعدها جنبه‌های اجتماعی و اقتصادی نیز به آن اضافه شد.

شاخص‌های زیر مجموعه ابعاد گزارشگری زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری شرکتی

شاخص‌های اجتماعی	شاخص‌های زیست‌محیطی	شاخص‌های راهبری شرکتی
سلامت و امنیت و بهره‌وری	آلاینده‌گی و آلودگی، ضایعات	رعایت حقوق سهامداران
حقوق نیروی کار	انرژی، بهره‌وری، آب	کمیته‌ها
ادراک اجتماعی ذینفعان	تنوع زیستی	مدیریت ریسک
سلامت تولید	تغییر آب‌وهوا	جبران عملکرد
عدم تبعیض و شمول اجتماعی	ارزیابی ریسک محیطی	اخلاق و اصول رفتاری
مسائل اجتماعی مشتریان و زنجیره تأمین	مسائل خدمات و زنجیره تأمین	شفاف‌سازی راهبری
رعایت اصول حقوق بشر	آموزش محیطی	تطبیق با قوانین
توسعه اجتماعی و بشردوستی	سیستم مدیریت محیطی	ترکیب هیئت‌مدیره
سرمایه‌گذاری مسئولیت اجتماعی	شفاف‌سازی محیطی	مدیریت ریسک سرمایه‌گذاری
حفظ نام تجاری و رفتار ضد رقابتی		
یادگیری و آموزش اجتماعی		
شفاف‌سازی اجتماعی		

منبع: فخاری و همکاران (۱۳۹۶)

مزیت های کلیدی ادغام معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی در خدمات بانکی و مالی

□ بهبود شهرت برند

شرکت هایی که فاکتورهای معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی را در اولویت قرار می دهند، توسط مشتریان مسئولیت پذیرتر و اخلاقی تر تلقی می شوند.

□ افزایش اعتماد سرمایه گذاران

سرمایه گذاران فردی و نهادی، فعالانه به دنبال شرکت هایی می گردند که به عوامل معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی پایبند باشند و از آن هایی که رعایت نمی کنند، اجتناب می کنند. در نتیجه، شرکت های مالی که ملاحظات معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی را در عملیات خود لحاظ می کنند، دسترسی بیشتری به سرمایه داران دارند. از طرفی حاکمیت شرکتی به ساختار، شفافیت، مسئولیت پذیری، عدالت و حقوق ذینفعان درون و خارج شرکت کمک می کند. حکمرانی خوب به سهامداران، به ویژه سهامداران اقلیت، اطمینان می دهد که حقوق و منافع آنها در تصمیم گیری ها و عملکرد شرکت رعایت می شود.

□ افزایش وفاداری مشتری

مشتریانی که به مسئولیت اجتماعی و زیست محیطی اهمیت می دهند ترجیح می دهند با شرکت هایی که از ارزش های آنها حمایت می کنند، تجارت کنند. گنجاندن ملاحظات معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی در عملیات یک ترفند ویژه برای جذب و حفظ این مشتریان است.

مزیت های کلیدی ادغام معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی در خدمات بانکی و مالی (ادامه...)

□ پروفایل ریسک پایین تر

نادیده گرفتن عوامل معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی می تواند ریسک مالی قابل توجهی برای سرمایه گذاران ایجاد کند. بانک هایی که تأکید زیادی بر عوامل معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی دارند، ممکن است برای مدیریت ریسک های مرتبط با مسائل زیست محیطی و اجتماعی موقعیت بهتری داشته باشند.

□ مزیت رقابتی

صنعت مالی یک صنعت رقابتی است. همسویی عملیاتی با عوامل معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی یک تمایز کلیدی است که به مؤسسات مالی و شرکت های خدمات مالی اجازه می دهد خود را از رقبا جدا کرده و در زمینه رو به رشد مالی پایدار پیشرو شوند.

□ بهبود عملکرد شرکت

حکمرانی مناسب منجر به بهبود عملکرد و کارایی شرکت می شود. ساختار مناسب حاکمیت، تقسیم وظایف و مسئولیت ها را به صورت واضح تعیین می کند و نقش ها را جدا می کند.

ابتکارات و چارچوب‌های جهانی حمایت‌کننده از ادغام معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی

بانک‌ها در سراسر جهان به دنبال ادغام معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در عملیات خود می‌باشند و فراتر از آن فعالیت‌هایی را برای کمک به سایر ذینفعان برای پیروی از معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی انجام می‌دهند که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

(۱) محیط زیست

□ تخصیص بودجه به پروژه‌های پایدار: ارزش اوراق قرضه سبز منتشرشده در سراسر جهان در چند سال اخیر افزایش چشمگیری داشته است. در سال ۲۰۱۴، اوراق قرضه سبز به ارزش ۳۷ میلیارد دلار آمریکا منتشر شد. در سال ۲۰۲۱، این رقم به حدود ۵۸۲ میلیارد دلار آمریکا رسید. مؤسسات مالی ممکن است از صنایع مختلف، از کشاورزی پایدار گرفته تا انرژی‌های تجدیدپذیر، با حمایت از پروژه‌هایی که تأثیرات زیست‌محیطی مثبت دارند، حمایت کنند.

□ تعدیل کربن: طبق گزارشی در سال ۲۰۲۲ ارزش تجارت جهانی اعتبار کربن تقریباً ۹۷۸ دلار آمریکا بود. انتظار می‌رود این بازار تا سال ۲۰۲۸ به ۲,۶۸ تریلیون دلار آمریکا برسد. مؤسسات مالی می‌توانند با ارائه ابزارهایی که به شرکت‌ها امکان می‌دهد انتشار گازهای گلخانه‌ای خود را خنثی کنند و توسعه یک اقتصاد بدون کربن را تسهیل کنند. رایج‌ترین روش تعدیل کربن، تأمین اعتبار پروژه‌های زیست‌محیطی است.

ابتکارات و چارچوب‌های جهانی حمایت‌کننده از ادغام معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی (ادامه...)

۲) اجتماعی

□ اوراق اجتماعی: منابع مالی حاصل از این اوراق برای تأمین مالی پروژه‌هایی استفاده می‌شود که به مشکلات اجتماعی مختلف مانند مراقبت‌های بهداشتی، آموزشی، مسکن، فقرزدایی و پایداری محیط‌زیست رسیدگی می‌کنند. تعداد اوراق اجتماعی فهرست شده در بازار جهانی در سه‌ماهه سوم ۲۰۲۲ به ۱۲۳۹ رسید که نشان‌دهنده افزایش ۸,۴ درصدی نسبت به سه‌ماهه دوم ۲۰۲۲ و ۴۳,۲ درصد افزایش نسبت به سه‌ماهه سوم ۲۰۲۱ می‌باشد.

□ تأمین مالی خرد: بر اساس داده‌های بانک جهانی، ۱,۷ میلیارد از افراد بزرگ‌سال در سراسر جهان هنوز بدون بانک هستند. صنعت مالی ممکن است دسترسی گروه‌های محروم به سرمایه و ترویج کارآفرینی را با پرداخت وام‌های خرد افزایش دهد.

ابتکارات و چارچوب‌های جهانی حمایت‌کننده از ادغام معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی (ادامه...)

۳) حکمرانی

□ ترویج رفتار اخلاقی تجاری گزارش باز: مؤسسات مالی می‌توانند با حمایت از سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی که شفاف هستند و گزارش‌های معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی را ارائه می‌دهند، شرکت‌ها را پاسخگو نگه‌دارند.

□ حقوق و دستمزد مدیران: برخی از شرکت‌ها در حال حاضر حقوق مدیرعامل را به معیارهای معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی مرتبط می‌کنند. بانک‌ها می‌توانند حمایت از این‌گونه شرکت‌ها را در اولویت قرار دهند.

سایر ابتکارات و چارچوب‌های جهانی حمایت‌کننده از ادغام معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی

□ **بانکداری و وام پایدار:** برای حمایت از پروژه‌هایی که تأثیر مثبتی بر محیط‌زیست دارند، اچ‌اس‌بی‌سی پیشنهاد وام سبز خود را با اصول وام سبز انجمن بازار وام که هدف آن ایجاد استانداردها و دستورالعمل‌های بازار است، هماهنگ کرده است.

□ **شمول معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در رتبه‌بندی اعتباری:** با توجه به این واقعیت که ملاحظات معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی می‌تواند بر وضعیت مالی شرکت و چشم‌انداز آینده تأثیر بگذارد، موسسه رتبه‌بندی جهانی استاندارد اند پورز شروع به گنجاندن ملاحظات معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در رتبه‌بندی اعتباری خود کرده است.

□ **آموزش:** معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی مؤسسه سی اف ای برای ارائه اطلاعات و منابع لازم به متخصصان مالی برای گنجاندن عوامل معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در تجزیه و تحلیل‌ها و تصمیمات سرمایه‌گذاری خود، شروع به ارائه مطالب اضافی مرتبط با معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی کرده است.

□ **گزارش معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی و شفافیت:** شرکت‌کنندگان کلیدی در زمینه معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی اکنون شامل جی آر آی و سسب هستند. سرمایه‌گذاران اکنون می‌توانند انتخاب‌های بهتری داشته باشند.

مروری بر استانداردها و گزارش دهی تطبیق با الزامات معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی

➤ گزارش پایداری چیست؟

- گزارش پایداری، گزارشی است که سازمانها درباره تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و محیطزیستی فعالیت‌های خود منتشر می‌کنند.
- این گزارش ارزش‌ها و ساختار مدیریتی سازمان را نشان می‌دهد و ارتباط میان استراتژی شرکت و اهداف جهانی اقتصاد پایدار را ترسیم می‌کند.
- همه سازمان‌ها، فارغ از اندازه و نوع فعالیت، می‌توانند گزارش پایداری تهیه کنند.

انگیزه گزارش دهی تطبیق با الزامات معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی

<ul style="list-style-type: none"> ✓ نشان دادن تطبیق با مقررات محلی و هنجارهای عمومی؛ ✓ ایجاد شفافیت برای طیف وسیعی از ذینفعان؛ ✓ مزایای شهرت و اعتبار 	<p>انگیزه بیرونی</p>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ پوشش زیست محیطی (بهبود مدیریت ریسک و شناسایی فرصت‌های استراتژیک)؛ ✓ تدوین استراتژی (بهبود عملکرد عملیاتی)؛ ✓ آگاهی از تصمیم‌های تخصیص منابع و استراتژی‌های کاهش هزینه؛ ✓ اجرای استراتژی (بهبود فرایندها و هماهنگی در عملکردهای مختلف سازمان، آگاهی بیشتر از پایداری در کل سازمان و انگیزش کارکنان)؛ ✓ ارزیابی استراتژی (توانایی توسعه یافته برای پیگیری وضعیت پیشرفت در برابر اهداف خاص و نوآوری و یادگیری) 	<p>انگیزه درونی</p>

مزایا و معایب افشای داوطلبانه و الزامی

معایب	مزایا	افشا
<ul style="list-style-type: none"> ✓ منابع ناکافی و عدم اجرای استانداردهای گزارشگری ✓ عدم اجرا ✓ تضاد منافع ✓ ضمانت اجرایی و پایبندی ناکافی ✓ رقابت جهانی 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ انعطاف پذیری ✓ نزدیک شدن به هدف ✓ تطبیق ✓ منافع جمعی صنعت 	افشای داوطلبانه
<ul style="list-style-type: none"> ✓ شکاف دانش بین نهادهای نظارتی و صنعت ✓ یک اندازه برای همه مناسب نیست ✓ عدم انعطاف پذیری ✓ پیچیدگی ✓ فقدان انگیزه برای نوآوری و هزینه بالای مدیریت ✓ محدودیت در کارایی و رقابت پذیری 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ استانداردسازی ✓ اعتبار ✓ تغییر فرهنگ سازمانی ✓ ناقص بودن گزارش های داوطلبانه ✓ قابلیت مقایسه ✓ افشای عملکرد منفی ✓ قطعیت قانونی ✓ صرفه جویی در هزینه ✓ برخورد برابر با سرمایه گذاران 	افشای الزامی

منبع: شولتز و همکاران، ۲۰۱۴

مهم ترین استانداردهای گزارش دهی تطبیق با الزامات معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی

(۱) استانداردهای سازمان ابتکار گزارشگری جهانی (Global Reporting Initiative(GRI)

(۲) رهنمودهای هیئت استانداردهای افشای اقلیم (Climate Disclosure Standards Board (CDSB)

(۳) اصول شش گانه سرمایه گذاری مسئولانه (Principles for Responsible Investment(PRI)

(۴) استانداردهای هیئت استاندارد حسابداری پایداری (Sustainability Accounting Standards Board (SASB)

مقایسه تطبیقی استانداردها و رهنمودهای پایداری

نام رهنمود / استاندارد	تخصصی بودن استاندارد	ذینفعان / مخاطبان	محدوده
استانداردهای سازمان ابتکار گزارشگری جهانی	برای تمام صنایع است	تمام ذینفعان	شاخص‌های افشا حول سه محور زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی است.
رهنمودهای هیئت استانداردهای افشای اقلیم	برای تمام صنایع است	سرمایه‌گذاران، وام‌دهندگان، بیمه‌گران	ریسک‌های مرتبط به تغییر اقلیم افشا می‌گردد.
اصول شش‌گانه سرمایه‌گذاری مسئولانه	برای صنایع مالی است	سرمایه‌گذاران	در خصوص اقدامات شرکت در خصوص سرمایه‌گذاری مسئولانه و لحاظ نمودن عوامل پایداری (عوامل زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری) در تصمیمات سرمایه‌گذاری تأکید می‌شود.
استانداردهای هیئت استاندارد حسابداری پایداری	برای هر صنعت به تفکیک	سرمایه‌گذاران	موضوعات خاص زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری را برای هر صنعت به‌طور خاص مشخص می‌سازد.

منبع: اقتباس از رحمانی و همکاران ۱۴۰۱

چالش‌های پذیرش معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی توسط بانک‌ها

- (۱) ناسازگاری و پیچیدگی داده‌ها
- (۲) ابهام در دستورالعمل‌ها و چارچوب‌های نظارتی
- (۳) تناقض بین اهداف کوتاه‌مدت سودآوری و پایبندی به پایداری
- (۴) اولویت‌بندی دشوار بین اهداف مختلف معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی
- (۵) شکاف مهارتی و کمبود تخصص داخلی
- (۶) هزینه‌های بالا برای پیاده‌سازی و نگهداری
- (۷) عدم شفافیت و پاسخگویی
- (۸) عدم قطعیت در بازده سرمایه‌گذاری در پروژه‌های پایدار
- (۹) مقاومت فرهنگی در برابر تغییرات سازمانی و هزینه‌های بالای تغییر سازمانی
- (۱۰) چالش سبز شویی و پایداری شرکتی
- (۱۱) محدودیت‌های زیرساختی و فنی
- (۱۲) مشکلات اندازه‌گیری و گزارش دهی معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی

وضعیت معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در ایران

(۱) نبود یک چارچوب یا ساختار مشخص برای گزارشگری مبتنی بر مبانی نظری و استانداردهای شناخته‌شده

(۲) افشاهای اختیاری

(۳) تولید گزارش‌های ناهمگون، بدون ساختار و فاقد ویژگی‌های کیفی مورد انتظار

(۴) عدم آشنایی بسیاری از شرکت‌ها با فرآیندها و الزام‌های آن

(۵) ناآگاهی و دانش اندک مدیران شرکت‌ها

(۶) محدودیت زمان

(۷) وجود چالش در قوانین موجود

(۸) خلأ رتبه‌بندی و عدم وجود شاخص‌ها

مهم ترین الزامات مرتبط در ایران

- ۱) آیین نامه اجرایی جزء ۲ بند الف ماده (۸۰) قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه (مصوب ۱۳۹۰/۱۲/۱۰ هیئت وزیران).
- ۲) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (مصوبه ۱۳۵۳/۰۳/۲۸ و اصلاحیه ۱۳۷۱/۰۸/۲۴)
- ۳) قانون هوای پاک (مصوب ۱۳۹۶/۰۵/۲۴)
- ۴) قانون مدیریت پسماندها (مصوب ۱۳۸۳/۰۲/۲۰)
- ۵) قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان (مصوب ۱۳۸۸/۷/۱۵)
- ۶) سند ملی کار شایسته (مصوب ۱۳۹۸/۰۲/۲۹ هیئت وزیران)
- ۷) قانون کار (مصوب ۱۳۶۹/۰۸/۲۹)
- ۸) دستورالعمل «الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در مؤسسات اعتباری غیردولتی» (ابلاغی ۱۳۹۶/۰۲/۱۲)
- ۹) دستورالعمل «الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در بانک های دولتی» (مصوب ۱۳۹۶/۰۷/۰۵ مجمع عمومی بانک ها)
- ۱۰) دستورالعمل «حاکمیت شرکتی ناشران ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار» (مصوب ۱۴۰۱/۰۷/۱۸ هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار)

مهم‌ترین چالش‌ها در قوانین موجود در ایران

مهم‌ترین چالش‌ها در قوانین موجود در ایران عبارتند از (شیخی، ۱۴۰۲):

۱) قوانین متکثر بدون متولی واحد در حاکمیت

۲) **ضمانت اجرایی ضعیف:** در ایران در قوانین و مقررات مربوط یا ضمانت اجرایی وجود ندارد یا ضمانت اجرایی ضعیفی وجود دارد. برای مثال در قوانین حفاظت و بهسازی محیط‌زیست و نحوه جلوگیری از آلودگی هوا، سازمان محیط‌زیست اجازه دارد تا با شرکت‌های متخلف به راحتی برخورد کند، اما در عمل این اتفاق به دلیل فشار شرکت‌های متخلف و سایر دستگاه‌های اجرایی، احتمال بیکاری کارگران مجموعه، نبود بودجه مناسب برای بهسازی شرکت آلاینده و ... کمتر رخ می‌دهد.

۳) پشتیبانی ضعیف قوانین در حوزه کارگری

۴) **نبود قوانین در محورهای نوظهور مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها:** موارد نوظهور حوزه مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها مانند حریم خصوصی مصرف‌کنندگان و شفافیت، کمتر مورد توجه سیاست‌گذاران در ایران بوده است.

۵) **ضعف در مشوق‌ها:** گنجاندن مشوق‌های مالیاتی و تبلیغاتی در این حوزه می‌تواند برای ارتقای مشارکت اجتماعی شرکت‌ها مؤثر باشد که این مورد کمتر در قوانین و مقررات مدنظر قرار گرفته است.

تقسیم بندی کلی شرکت‌های ایرانی در زمینه مسئولیت اجتماعی شرکتی

(۱) مسئولیت ناپذیر

شرکت‌هایی که نه تنها از قانون و رسوم متعارف و استانداردها تبعیت نمی‌کنند، بلکه از اقدامات غیراخلاقی مانند استثمار کارگران و ... نیز به‌وفور در آن‌ها دیده می‌شود.

(۲) دارای حداقل مسئولیت

در صورتی که اجبار و الزام قوانین نباشد، قوانین را رعایت نمی‌کنند و رعایت این قوانین را هزینه‌ای اضافی برای خود می‌بینند.

(۳) ناقص

این دسته از شرکت‌ها در تعداد محدودی از فعالیت‌های مربوط به حوزه مسئولیت اجتماعی مشارکت دارند و شرکت در این فعالیت‌ها جزو استراتژی بلندمدت آن‌ها نمی‌باشد و هدف آن‌ها بیشتر ناشی از انگیزه‌های سودمحور هستند. عمده شرکت‌های ایرانی در این دسته جای می‌گیرند.

(۴) راهبردی

این شرکت‌ها اغلب دارای خط‌مشی‌های اخلاقی قوی هستند برای مثال به مدیریت منابع انسانی، پاسخگویی به مشتریان، کیفیت محصول یا خدمات و اخذ گواهینامه‌های ایزو ۹۰۰۰ یا ۲۶۰۰۰ و TQM (گواهینامه تعالی سازمانی) می‌پردازند.

پیش‌نویس قانون «مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها»

□ تمامی شرکت‌های فعال در کشور که با سه شاخص گردش مالی، تعداد کارکنان و دامنه مخاطبان که از حد مشخص شده توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی بالاترند، ملزم هستند سالیانه گزارش مسئولیت اجتماعی شرکت خود را در اختیار عموم قرار دهند. ضابطه حد مشخص شده در آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط هیئت‌وزیران مشخص می‌شود.

□ گزارش مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها باید شامل موارد زیر باشد:

- (۱) تأثیرات مثبت یا منفی شرکت بر محیط‌زیست
- (۲) بهداشت و ایمنی محیط کار
- (۳) حمایت از مصرف‌کننده با تمرکز بر فعالیتهای مربوط به سلامت و حفظ حریم خصوصی مصرف‌کنندگان
- (۴) فعالیتهای صورت گرفته در مسیر توسعه آموزش و رفاه در جامعه با تفکیک منطقه
- (۵) شاخص‌های عدالت و تبعیض در محیط کار
- (۶) حمایت‌ها و تسهیل فعالیت تشکل کارگری شرکت با شرح مصادیق آن
- (۷) حاکمیت سازمانی، با تمرکز بر شفافیت و پاسخگویی شرکت

پیش‌نویس قانون «مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها» (ادامه...)

□ شرکت‌های تجاری اعم از دولتی و خصوصی در فعالیتهای داوطلبانه مسئولیت اجتماعی شرکت خود مکلفاند بر اساس نقشه آمایش سرزمین و نیازمندی‌های واقعی هر منطقه با اولویت مناطق محروم عمل کنند.

□ شرکت‌های دولتی و خصوصی می‌توانند ۱۰٪ از مالیات خود را در قالب فعالیتهای داوطلبانه مسئولیت اجتماعی هزینه کنند.

□ وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت صنعت، معدن و تجارت و سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران مکلف هستند مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها را از طریق ساخت برنامه، تهیه کتب، متون و واحدهای درسی در جامعه ترویج کنند.

□ تمامی دستگاه‌های تخصصی موظفاند نظام استانداردهای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در حوزه تخصصی خود را مطابق قوانین و مقررات ظرف ۶ ماه پس از تصویب این قانون تهیه و ابلاغ کنند. شرکت‌ها موظفاند طرح‌های (پروژه‌های) اجتماعی خود را منطبق با این استانداردها انجام دهند.

□ وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است گزارش سالیانه عملکرد قوانین مرتبط با مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها را در حوزه‌های مختلف زیست‌محیطی، کارگری، حقوق مصرف‌کنندگان و آلودگی هوا تهیه و به مجلس شورای اسلامی و جامعه ارائه کند.

عوامل تاثیرگذار بر افزایش عملکرد معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در بانک‌ها

(۱) انتخاب استراتژی مناسب

(۲) ایجاد تیم‌های تخصصی برای مدیریت معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی

(۳) پیاده‌سازی سیستم‌های مدیریت زیست‌محیطی و اجتماعی در بانک‌ها

(۴) اهمیت فناوری‌های نوین در تطبیق با معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی

(۵) اندازه‌گیری و گزارش نتایج معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی: نحوه انتخاب بهترین شیوه‌ها

(۶) یکپارچه‌سازی مسائل محیط زیستی، اجتماعی و حکمرانی در فرهنگ سازمانی

انتخاب استراتژی مناسب

انتخاب استراتژی با در نظر گرفتن یکی از نظریه‌های پایداری:

(۱) نظریه نمایندگی: طبق این نظریه، شرکت‌ها باید با تمرکز بر ایجاد ارزش برای سهام‌داران و کنار گذاشتن تصمیماتی در ارتباط با مسئولیت اجتماعی، بر منافع سهام‌داران خود تمرکز کنند.

(۲) نظریه ذینفعان: این نظریه مشخص می‌کند با توجه به ذینفعان سازمان می‌بایست چه نوع گزارش‌های پایداری برای آن‌ها منتشر نمود. برای مثال سرمایه‌گذاران و تحلیلگران مالی به‌منظور ارزیابی عملکرد کلی و برآوردهای مخاطرات زیست‌محیطی، دولت‌ها جهت اجرای قوانین زیست‌محیطی و مشتریان به‌منظور حفاظت از حقوقشان به اطلاعات زیست‌محیطی نیاز دارند.

(۳) نظریه مشروعیت: این نظریه پیشنهاد می‌کند که عدم تطبیق با هنجارهای اجتماعی و الزامات زیست‌محیطی، مشروعیت سازمانی و پایداری مالی را تهدید می‌کند و بنابراین سازمان‌ها از افشای اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی برای برآورده کردن نیازهای جامعه استفاده می‌کنند.

(۴) نظریه علامت‌دهی: این نظریه سازمان‌های تجاری را تشویق و ترغیب می‌کند تا با کلیدی ذینفعان از جمله شرکای زنجیره‌ی تأمین (در ارتباط با هم افزایی، یکپارچگی و وابستگی منابع مولفه‌های مختلف مدیریت زنجیره‌ی تأمین) ارتباط برقرار کنند و علامتی واحد برای دستیابی به ابعاد مالی عملکرد پایداری اقتصادی و غیرمالی محیطی، اجتماعی و حاکمیتی ارسال نمایند.

انتخاب استراتژی مناسب (ادامه.....)

انتخاب استراتژی با در نظر گرفتن یکی از نظریه‌های پایداری:

۵) نظریه سازمانی: این نظریه یک شرکت را به‌مثابه‌ی شکلی سازمان‌یافته از افراد و گروه‌های متنوع با منافع همسو، سازوکارهای حاکمیتی، ارزش‌ها، قوانین و شیوه‌هایی در نظر می‌گیرد که می‌تواند نهادینه شود. نظریه سازمانی به درک اینکه چگونه بر اساس معیار پایداری، هماهنگی ایجاد می‌شود و چگونه مفاهیم یا شیوه‌های مرتبط با پایداری در بین سازمان‌ها گسترش یافته و تعمیم می‌یابد؛ کمک می‌کند.

۶) نظریه نظارت: خاستگاه این نظریه به جامعه‌شناسی و روانشناسی برمی‌گردد و به مدیریت به‌عنوان ناظر کلیدی دارایی‌ها و سرمایه‌های شرکت در حفظ منافع کلیدی ذینفعان می‌نگرد. نظریه نظارت، بهترین منافع درازمدت یک گروه را پیش از اهداف شخصی که به منافع فردی منجر می‌شود، ارتقا می‌دهد.

۷) نظریه نهادی: این نظریه به بررسی فشارهای محیط خارج از سازمان مانند ساختار فرهنگی- شناختی، هنجاری و قانونی که بر رفتار سازمان اثر می‌گذارد، می‌پردازد.

انتخاب استراتژی مناسب

مراحل ایجاد یک استراتژی پایداری مناسب معمولاً شامل مراحل زیر است:

مرحله ۱: تعریف چشم انداز، ماموریت و ارزش ها

مرحله ۲: ایجاد یک کمیته پایداری

مرحله ۳: ارزیابی عملکرد پایداری فعلی

مرحله ۴: درگیر نمودن کارمندان در اجرای ماموریت ها

مرحله ۵: برنامه ریزی، تعیین اهداف و اولویت بندی طرح ها

مرحله ۶: اجرای طرح، ایجاد و ابلاغ سیاست ها و شیوه های جدید

مرحله ۷: پیگیری پیشرفت و اندازه گیری نتایج

مرحله ۸: تجزیه و تحلیل نتایج و مقایسه با اهداف و معیارها

مرحله ۹: تشویق کارمندان بابت موفقیت ها و بهبود نقص ها

مرحله ۱۰: تکرار این چرخه تا کسب بهبودی در معیارهای کلیدی

اندازه‌گیری و گزارش نتایج معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی: نحوه انتخاب بهترین شیوه‌ها

برای اینکه کیفیت افشای معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی بالا باشد، می‌بایست به عناصر زیر در گزارش‌ها توجه شود (بیرانوند و دادبه، ۱۴۰۲):

(۱) **ریسک‌ها:** تیم‌های مدیریت باید به‌وضوح تهدیدات رویدادهای بالقوه‌ای را که می‌تواند مزیت رقابتی، شهرت، محیط تطبیق، عملیات یا سلامت مالی شرکت را تحت تأثیر قرار دهد، شناسایی کنند.

(۲) **فرصت‌ها:** زمینه‌ای بالقوه‌ای هستند که یک شرکت ممکن است بتواند برای معرفی محصولات جدید یا نفوذ به بازارهای جدید نوآوری، از آن‌ها استفاده کند.

(۳) **استراتژی‌ها:** دقیقاً چگونه مدیریت این ریسک‌ها را کاهش می‌دهد و یا از فرصت‌ها استفاده می‌کند؟ به‌عنوان مثال بودجه، جدول زمانی و دامنه بالقوه نتایج چیست؟ آیا تیم جدیدی برای هدایت این ابتکارات و موارد دیگر تشکیل خواهد شد؟

(۴) **گزارش عملکرد:** ارائه آشکار تلاش‌ها و پیشرفت در جهت اهداف پایداری شرکت است. این بخش می‌بایست از نظر معیارها باارزش و شامل موارد زیر باشد:

✓ بهبود دوره فعلی نسبت به دوره گذشته؛

✓ بهبود نسبت به گروه هم‌تایان شرکت.

یکپارچه‌سازی مسائل محیط زیستی، اجتماعی و حکمرانی در فرهنگ سازمانی

۱) ارتباط معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی با راهبرد و هدف‌های سازمان

- یکپارچه نمودن معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در برنامه‌ها، اقدام‌ها و شاخص‌های کلیدی عملکرد؛
- یک جزء جدایی‌ناپذیر از برنامه‌ریزی، هدف‌ها، سرمایه انسانی و فرهنگ؛
- مرتبط کردن مسائل حکمرانی مانند چارچوب حقوق و دستمزد با معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی به صورت راهبردی

۲) ارتباط افراد و ایجاد همکاری

- لزوم ارتباط تیم معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی با تمام افراد سازمان؛
- لزوم توسعه روابط با ذی‌نفعان بیرونی و مشاوران، جامعه و دولت توسط تیم معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی؛
- در ارتباط بودن تیم معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی با مدل‌های توسعه معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در جهان و اتخاذ مدل‌های جدید برای سازمان به منظور ارتقاء بلوغ معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی.

یکپارچه‌سازی مسائل محیط زیستی، اجتماعی و حکمرانی در فرهنگ سازمانی (ادامه...)

۳) اتصال معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی به فرآیندها در همه سطوح سازمانی

- گسترش معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در کل سازمان که دربرگیرنده افراد و داده‌های هر بخش نیز می‌شود
- اتصال و خودکارسازی فرآیندهای معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در راستای افزایش کارایی
- گنجانیدن معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در همه سطوح فرهنگ سازمان در قالب یک رویکرد کل‌نگر، سازگار در

سرتاسر سازمان

نقش واحدهای تطبیق در اجرای استانداردهای معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی

(۱) آموزش و راهنمایی کارکنان و توسعه برنامه‌های آموزشی برای ایجاد فرهنگ پایداری

(۲) مدیریت پیچیدگی‌های مختلف مقررات معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی

(۳) تعامل با سهامداران و نهادهای نظارتی

(۴) چارچوب تطبیق

(۵) مستندسازی مؤثر تعهدات معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی

(۶) ارزیابی مستمر اثربخشی اقدامات کنترلی

پیشنهاد ها

۱) تدوین استانداردهای بومی مشخص برای گزارشگری معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی

- ایجاد چارچوبهای استاندارد و قابل مقایسه برای گزارشگری معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی در صنعت بانکداری.
- تعیین شاخصهای کلیدی عملکرد (KPIs) برای اندازه گیری عملکرد معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی بانکها.

۲) الزام بانک ها به افشای اطلاعات معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی

- اجباری کردن افشای اطلاعات معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی برای همه بانکها، صرف نظر از اندازه و نوع فعالیت.
- تعیین مجازات برای بانکهایی که از افشای اطلاعات معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی خودداری می کنند.
- ایجاد پایگاه دادههای عمومی برای دسترسی آسان به اطلاعات معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی بانکها.

۳) رتبه بندی بانکها بر اساس عملکرد معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی

- ایجاد سامانههای رتبه بندی مستقل برای ارزیابی عملکرد معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی بانکها.
- استفاده از رتبه بندی معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی در تصمیم گیری های سرمایه گذاری.
- تشویق بانکها به بهبود عملکرد معیارهای زیست محیطی، اجتماعی و حکمرانی خود از طریق رقابت.

پیشنهاد ها (ادامه...)

۴) ارائه مشوق‌های مالیاتی برای بانک‌های پایبند به معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی

- ارائه تخفیف‌های مالیاتی به بانک‌هایی که در پروژه‌های معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی سرمایه‌گذاری می‌کنند.
- معافیت مالیاتی برای درآمد حاصل از فعالیت‌های پایدار.
- ایجاد صندوق‌های دولتی برای حمایت از پروژه‌های معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در صنعت بانکداری.

۵) آموزش مدیران و کارکنان در زمینه معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی

- گنجاندن آموزش‌های معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در برنامه‌های آموزشی کارکنان بانک‌ها.
- افزایش آگاهی مدیران و کارکنان در مورد اهمیت معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی.
- ایجاد فرهنگ سازمانی مبتنی بر معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی.

پیشنهادهای (ادامه...)

۶) استفاده از فناوری نوین برای تسهیل گزارشگری و نظارت بر معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی

- سرمایه‌گذاری در نرم‌افزارها و ابزارهای دیجیتال برای جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و گزارشگری داده‌های معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی.
- استفاده از فناوری بلاک چین برای افزایش شفافیت و امنیت داده‌های معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی.
- توسعه سامانه‌های هوش مصنوعی برای نظارت بر عملکرد معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی.

۷) همکاری و اشتراک‌گذاری تجربیات بین بانک‌ها

- تشویق همکاری بین بانک‌ها، نهادهای نظارتی و سازمان‌های غیردولتی در زمینه معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی.
- ایجاد پلتفرم‌های آنلاین برای اشتراک‌گذاری تجربیات و بهترین روش‌ها در زمینه معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی.
- برگزاری کنفرانس‌ها و کارگاه‌های آموزشی برای ترویج معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و حکمرانی در صنعت بانکداری.

با سپاس از حسن توجه شما عزیزان.

